

Průběh rekonstrukce žumberského kostela 2005–2013

Průběh neklidného 20. století se bohužel velice negativně projevil i na stavu žumberského kostela Stětí sv. Jana Křtitele. Druhá světová válka, vynucené vysídlení německého obyvatelstva a následný socialismus v Československu na něm zanechal své převážně negativní stopy. Poslední stavební úpravy na něm probíhaly na počátku 70. let uplynulého století a to v souvislosti s celkovou rekonstrukcí nedaleké tvrze. V 90. letech se pak nárazově již řešil pouze havarijní stav stavby a došlo zde kupříkladu k výměně několika okapových žlabů i svodu a zejména k několikerému vyspravení silně poškozené střešní krytiny. Zcela paradoxně ale éra reálného socialismu (zejména její počáteční fáze) přeci jenom znamenala i čilejší náboženský život oproti současnosti. Tehdejší duchovní správce farnosti, páter Holub z Trhových Svinů zde pravidelně alespoň jednou do měsíce sloužil mše svaté, což v roce 1990 po jeho úmrtí ustalo a bohoslužby se zde odehrávaly pouze nepravidelně a povětšinou u příležitosti pohřbu. Vesnice se pomalu vylidňovala, hospodaření v zemědělství ustoupilo do pozadí a dnes je zde již pouze hrstka necelých 20 stálých obyvatel a čilý život a ruch je zde spojen hlavně s cestovním ruchem, který se každoročně rozvíjí zejména od dubna do října, díky provozu tvrze, která je pobočkou Jihočeského muzea a je v ní umístěno několik muzejních expozic (zejména lidový malovaný nábytek z jižních Čech), příležitostných výstav a v poslední době se tu odehrává i spousta doprovodných akcí, ale také poměrně hodně svatebních obřadů.

Na rozvoj turistického ruchu má samozřejmě příznivý vliv i fungující penzion Marie spolu s restaurací, ale také tu díky iniciativě jednoho místního mladého muže vznikl soukromý minipivovar a veliký smysl v rámci turistických aktivit bude mít zcela jistě do budoucna i využití našeho opraveného kostela. Z iniciativy několika místních lidí vzniklo na počátku roku 2004 občanské sdružení za záchranu kostela v Žumberku, s cílem aktivně se podílet na rekonstrukci a znovuoživení této poměrně významné gotické památky. Jeho hlavním a nesmírně důležitým krokem bylo navázání kontaktu s vysídlenými Sudetskými Němci, resp. jejich potomky, žijícími zejména v Německu a částečně i v Rakousku. Tito lidé akceptovali tuto iniciativu „zdola“ a založili mezinárodní Spolek pro podporu farního kostela v Žumberku v jižních Čechách, kam posléze přešli i všichni členové českého občanského sdružení, které tímto zaniklo. Na pravidelný přísun finančních prostředků (darů) z německé strany slyšelo Českobudějovické biskupství a rozběhl se stálý roční kolotoč s žádostmi o dotace ze strany Ministerstva kultury ČR, Krajského úřadu Jihočeského kraje a obce v Žáru, k níž Žumberk patří, s tím, že nezbytná finanční spoluúčast vlastníka, tj. církve, je hrazena právě z „německých“ peněz. Analogicky získávala rovněž německá strana (přes žumberský spolek s mezinárodním zázemím) příspěvky od Česko-německého fondu budoucnosti, Hornorakouské vlády, Augšpurského biskupství i od Spolku Glaube und Heimat. Takto shromážděné peníze postupovala Českobudějovickému biskupství na obnovu žumberského kostela.

2005–2008

Žumberský architektonický skvost – kostel Stětí sv. Jana Křtitele se začal rekonstruovat na podzim roku 2005 a to zejména díky finanční dotaci Krajského úřadu Jihočeského kraje a Spolku Glaube und Heimat. Byla kompletně vyměněna střešní krytina nad presbytářem a sakristií. Tyto práce zde prováděla stavební firma Mikeš z Říмова. Ta samá firma pak na přelomu následujících let 2006–2007 opravila a nově natřela fasádu věže spolu s výměnou krovu a novým zastřešením. Nové tašky – bobrovky i prejzy pak byly nainstalovány i na pultovou střechu jižní předsíně a na věžičku současného venkovního vstupu na kůr a do věže kostela. Sem pak byly také zhotoveny nové venkovní dubové dveře a to i díky finanční pomoci ze strany Franze Sladka z Německa. Kromě opětovných finančních prostředků Jihočeského kraje byla na tyto práce využita i dotace Česko-německého fondu budoucnosti.

V následujícím roce 2008 se konečně přikročilo k opravě střechy nad hlavní lodí kostela. Zde ale bylo nutno z větší části vyměnit i poškozené dřevo krovu. Tohoto úkolu se tentokrát ujali řemeslníci z nedalekého okolí, a sice pokrývač Petr Šulista z Dobré Vody a zejména tesař Martin Šnajdr z Komařic, který odvedl velice precizní práci. Na řemeslníky totiž čekala náročná manipulace z mnohdy až 12 m trámy, které si na zemi ručně opracovávali a na místo určení je pak deponoval autojeřáb. Kupříkladu se takto kompletně vyměnili všechny severní krokve krovu za nové. Při zahájení těchto prací byla jistá pouze třetí dotace ze strany Jihočeského kraje a hrozilo, že se opraví pouze cca 1/3 střechy a zbytek se bude muset nějakým způsobem zakonzervovat. Naštěstí ale v tomto roce náš kostel po předešlé marné snaze konečně spadl do programu za záchranu architektonického dědictví při Ministerstvu kultury ČR a počáteční suma z tohoto programu ve výši 1 000 000,- Kč pokryla celou opravu střechy nad hlavní lodí našeho chrámu.

2009

I rok 2009 byl bohatý na čilé pracovní události, týkající se kostela Stětí sv. Jana Křtitele v Žumberku. Během února připravila projektová firma Murus tři varianty možné výměny či opravy zvonové stolice ve věži kostela. V březnu pak pokračoval Ing. Pužej s postupnou rekonstrukcí varhan. Pečlivě rozebral a vyčistil všechny píšťaly, varhanní skříň ošetřil nátěrem proti houbám a dřevokaznému hmyzu. Pováčero nejvíce poškozených píšťal převezl k důkladnější opravě do své dílny v Netolicích. Naši němečtí přátelé z Bavorska nám pro kostel darovali nové mosazné svícny, velký bronzový stojan na paškální velikonoční svíci a dřevěný votivní kříž. Z členských příspěvků německých a českých členů mezinárodního spolku pak byla odlita dvojjazyčná bronzová pamětní deska pro připomenutí dřívějších obyvatel žumberské farnosti s poukazy na iniciátory a podporovatele sanace kostela. Předlohu desky zhotovilo zvonařství Perner v Pasově, samotnou tabuli odlila slévárna Güntera Wohlschlägera v Osnabrücku, jehož firma současně sponzorovala jak potřebné nástroje, tak materiál – bronz.

Samotné rekonstrukční práce se pak rozeběhly ve druhé polovině srpna, kdy zde

naprosto precizně, rychle a spolehlivě stavební firma Staving dokončila druhou etapu projektu kanalizace dešťové vody, odvodnění a odvlhčení venkovního zdiva kostela. Základové obvodové zdivo bylo kompletně obnaženo a došlo k provedení trvalého odvětrání pomocí vystavěného vzduchového kanálu, instalování drenáže a k odvodnění okapových svodů s dešťovou vodou, svedenou do již v roce 2007 připravené kanalizace. Na dvou místech vznikly vzduchové průduchy a pomocí falešných okapových svodů s větrací mřížkou rovněž dochází ke komínovému odvětrávacímu efektu. V rámci těchto prací zde rovněž archeologové Jihočeského muzea provedli archeologický průzkum. Zkoumali obsah a orientaci kosterních hrobů na úpatí styku presbytáře se sakristií na jižní straně. Dokončení kanalizace, odvodnění a odvlhčení bylo realizováno díky pokračující dotaci z Programu za záchranu architektonického dědictví při Ministerstvu kultury ČR.

Na konci září restaurátoři pod vedením ak. malíře Antonína Hamsíka dokončili kompletní sondážní restaurátorský průzkum vnitřních stěn kostela. K již odhalené scénérii ukřížovaného Krista a postav pod křížem v severní části lodi přibyla spousta dalších objevů. Zejména na severní stěně presbytáře. I zde totiž vystupují zpod současné omítky různé figurální výjevy a motivy. Např. jezdec na koni, rukáv další osoby atp. Nad vítězným obloukem byl odkryt letopočet 1716, zřejmě datum barokní přemalby. Pod ním je ovšem starší gotický německý nápis, který bude mít při restaurování přednost. Restaurátorský průzkum byl z větší části realizován pomocí dotace z Krajského úřadu Jihočeského kraje. Díky manipulaci s notně poškozenými obrazy křížové cesty pak také došlo k objevu nápisu na rámu z druhé strany prvního zastavení, který zmiňuje rok 1852 coby datum zhotovení nových pláten do již použitých rámu z roku 1768 (vyrytý letopočet). Tehdejší žuberský farář Leopold Prochaska zadal tuto zakázku na kompletní křížovou cestu krumlovskému malíři Františku Flathovi.

Konečně pak na přelomu listopadu a prosince bylo díky finančnímu příspěvku obce Žár opětovně nainstalováno venkovní kamenné schodiště pro vstup na kůr a do věže kostela. Tyto práce zde prováděl kameník pan Švihla se svými spolupracovníky. Po celý podzim truhlář pan Mrkáček ve své dílně připravoval nová okna do našeho kostela. Byla vyměněna za stará s poškozenými a vyhnílymi borovými rámy během prosince roku 2009. Současné bytelné dubové rámy jsou osazeny tzv. špinavým sklem a výsledný dojem z provedené řemeslné práce je velice pěkný! Tato etapa prací mohla být realizována díky finančnímu příspěvu Hornorakouské vlády.

2010

Rok 2010 nezačal příliš šťastně. O Velikonocích na počátku dubna se probořila kostelní ohradní zeď v západním úseku, vpravo od vstupu do kostela. Po zimě a vlivem dlouhodobě podmáčeného zdiva se zřítíl asi 6m úsek, následován na počátku června po silných deštích dalšími cca 5 m. Bohužel se v celém průběhu uplynulého roku nepodařilo nalézt finanční prostředky na kompletní rekonstrukci tohoto úseku zdi. Po provedeném stavebně technickém průzkumu fi. MURUS připravila projektovou dokumentaci, kameny a sut' pak byly rozebrány a odklizeny. Během léta

došlo k vytvoření základové spáry a k alespoň částečnému vyzdění nového zdiva do úrovně cca 1 m. Toto vše finančně zajišťovala každoroční pravidelná dotace od OÚ v Žáru, pod který Žumberk spadá.

Na přelomu srpna a září zde restaurátoři pod vedením akademického malíře Antonína Hamsíka kompletně zrestaurovali velice cennou nástěnnou malbu na severní straně presbytáře. Scenérie Klanění tří králů se na stěně objevila až během samotného pracovního postupu restaurátorů. Z předešlého průzkumu byla pouze patrná přítomnost figurálních motivů. Freska je ohraničena obdélníkovým pásem a kromě Kašpara, Melichara a Baltazara je na ní vidět i další postavu hrající na hudební nástroj a jezdce na koni, spolu s dalšími těmito zvířaty. Z okna věže vše pozoruje závěrečná postava. Z Panny Marie na opačném konci bohužel zůstala pouze svatozář. A to díky dodatečně vestavěnému kamennému sanktuáři do zdiva. Zazděné sanktuáře restaurátoři dokonce objevili dva. Starší, nižší a větší je vlevo. Sanktuáře v minulosti sloužily k přechovávání bohoslužebného náčiní. Ten mladší, se sloupkem a hlavicí měl zcela jistě bohatě zdobený a profilovaný kámen. Bohužel při jeho zrušení byla tato výzdoba odsekána kvůli vyrovnání zdiva... Všechny patrné postavy se do současnosti dochovaly pouze do úrovně kolen. Spodní část již chybí. Mimo tento obdélníkový pás je vpravo zpodobněn i král sv. Zikmund s žezlem a říšským jablkem. Tyto fresky patří k nejstarší dochované výzdobě kostela a jsou datovány polovinou 14. století, tedy dobou vlády Karla IV. Dle restaurátorů nemají v jižních Čechách srovnání. Zcela jistě byly vytvořeny umělcem mezinárodního významu na základě středověké iluminace. Dodnes je na malbě patrná šablonovitost některých vytvořených postav. Ze stejné doby je i další figurální motiv čerstvě objevený pod sejmutým bočním oltářním obrazem v pravé části hlavní lodi kostela. Nad vítězným obloukem pak k letopočtu 1716 a k pozdějšímu německému gotickému nápisu nově přibyl i letopočet 1513, vyobrazen jako ·XIII·; což je datum vzniku mladších fresk v severní části lodi. Zde se jedná se o ukřížovaného Krista s postavami pod křížem. Tyto fresky teprve čekají na zrestaurování. První etapa restaurátorských prací byla financována Hornorakouskou vládou.

Ve druhé polovině listopadu začala oprava zvonové stolice ve věži kostela. Došlo na nejsložitější a tudíž i nejdražší variantu opravy, s vytvořením dvou zcela nových uložení postranních zvonů. Tesaři museli deponovat hodinový stroj v jednom z mezipater věže a postupně i obě podlahy v nejvyšších patrech. Jeden vertikálně měněný trám totiž probíhal oběma patry, a to včetně podpůrných vzpěr. Více dřeva pak bylo měněno i v samotném nejvyšším patře se zvony. Práce to byla celkem náročná zejména na složité přesunování jednotlivých kusů těžkých trámů, proplétajících se mezi trámy již danými a nacházejícími se v relativně malém prostoru věže. Truhlář zároveň opravil obě křídla vstupních vrat do kostela. Jejich dřevo bylo z části vložkováno a vnější strana pak kompletně opatřena novými dubovými palubkami poskládanými na koso. Financování této pracovní činnosti probíhalo díky pokračujícímu Programu za záchranu architektonického dědictví při Ministerstvu kultury ČR.

2011

Na počátku roku 2011 byla v žumberském kostele Stětí sv. Jana Křtitele dokončena rekonstrukce zvonové stolice, spolu s podlahami ve dvou patrech věže. Do hlavního vstupu v přízemí pak byla osazena dvoukřídlá dubová vrata, se zbrusu novým vnějším obložением.

Na přelomu srpna a září zde ale došlo ke stěžejní události roku. Postupně byla kompletně opravena vnější fasáda lodí, presbytáře i sakristie kostela. Pracovníci stavební firmy Prokeš nejdříve pomocí otryskání proudem vody pod tlakem odstranili z fasády všechny novodobé nátěry a na severní i jižní straně lodi se dostali až na původní gotickou drsnou strukturu omítky. Horší to bylo se stěnami sakristie, kde při posledních stavebních úpravách na počátku 70. let uplynulého století došlo k použití naprosto nevhodných cementových omítek. Zde museli dělníci tyto vrstvy odstraňovat kladivem a dokonce i sbíječkou... Objevila se nádherná pasparta okenních špalet spolu s výzdobami nad hrotovými oblouky v podobě křížků a v jednom případě i dvou půlměsíců. Tato výzdoba byla buď zcela dochována, nebo se zachovala v náznacích a došlo k její opětovné rekonstrukci. Na východní stěně presbytáře byla ústupkem ve fasádě přiznána původní velikost okna za současným hlavním oltářem. Na jižní straně se zde pak na několika místech daly vyzorovat zbytky původních nejstarších omítek i nátěrů v tmavě červeném odstínu. Na fasádě nízké postranní kulaté věže byl objeven a přiznán jeden ze zaslepených okenních otvorů. Kamenné nárožní kvádrování bylo očištěno, okolní omítka dotažena až k jeho okrajům, ale obnažený kamen se nepřiznával. Byl natřen žlutou okrovou barvou, tak jako celá fasáda, vyjma vnitřku okenních oblouků, spolu s jejich ozdobnými prvky. Ty byly vyvedeny v bílé barvě. Zde se vycházelo z již předem opravené a natřené fasády věže a vlastně i z posledního nátěru vnějších stěn celého kostela. Opět někdy z počátku 70. let 20. století. Trhliny v některých místech obvodového zdiva byly z vnější i vnitřní strany injektovány. Zajímavostí je nepropojení zdiva mezi presbytářem a dodatečně přistavěnou sakristií na východní straně. Původní ústupek ve zdi byl opětovně ponechán, ale při otloukání omítky se zjistilo, že mezera mezi oběma stěnami je vyplněna pouze úlomky cihel, tašek a vůbec stavební sutí... Provázanost sakristie s presbytářem tudíž spočívá pouze ve vnitřním zaklenutí tohoto prostoru.

Práce v tomto roce ale probíhaly i uvnitř kostela, a to zejména v presbytáři. Vrátili se sem opět restaurátoři pod vedením akademického malíře Antonína Hamsíka a provedli první etapu restaurátorského dokončení stěn tohoto prostoru. Objevili přitom další dva sanktuáře, z toho ten na východní straně má uvnitř podobu do kamene vytesané malé jeskyně s kamenným portálkem u vstupu, na němž jsou patrné i pozůstatky po pantech původních dveří. Vedle dalšího sanktuáře (celkově již čtvrtého – první dva byly objeveny při rekonstrukci severní stěny pod freskou s motivem příchodu tří králů) se pak objevila velká nika, sloužící zřejmě jako místo k uložení dřevěné plastiky svěťce. Za současným novogotickým oltářem na východní straně presbytáře byly objeveny, zdokumentovány a pouze na papíře zrekonstruovány fresky (představující rudo-oranžové barokní baldachýny, patrně součást původní oltářní

menzy), které byly velice nesoudržné, a proto byla tato vrstva vzápětí odstraněna. Ve sklenutí křížové klenby vyniká červená pětilistá rožmberská růže, zbavená vrstvy pozdějších nátěrů. Žebra klenby budou v následující etapě retuše ponechána ve druhé nejstarší barevnosti – cihlově oranžové s šedobílým proužkováním. Od původní šedé barevnosti bylo upuštěno i vzhledem k plánované výmalbě lodí v odstínech červené a bílé. Loď se totiž nebude, vyjma severní stěny s freskami, opravovat restaurovaty, ale stavebně, to znamená, že dojde pouze k odstranění nesoudržných omítek a celý prostor se obílí, přičemž se bude rekonstruovat gotická fáze. Díky tomu zůstanou pod omítkou zachovány zbytky barokní výmalby. Výjimku budou tvořit i nápisy nad vítězným obloukem a pod kruchtou, spolu s vyobrazením sv. Kateřiny za pravým postranním oltářem.

Projekt obnovy interiéru kostela zpracovala firma Murus. Bude využit jako podklad pro výběrové řízení k čerpání dotace od MZ ČR, ze Státního zemědělského intervenčního fondu na ochranu a rozvoj kulturního dědictví venkova, která se bude využívat až v roce 2012. V presbytáři byly v souvislosti s restaurováním položeny i elektrické kabely. Jednalo se o jakousi před přípravu hlavní etapy prací na nové elektroinstalaci v kostele. Spodní otlučená část omítek zde pak byla konečně nahozena a zahlazena štukem. Restaurovaté zpracování celého vnitřního prostoru presbytáře bude také dokončeno až v následujícím roce. Tato etapa prací se bude realizovat z peněz Hornorakouské vlády, která poskytla našemu kostelu třetí a poslední dotaci. Na podzim truhlář pan Mrkáček zreparaoval a opravil tři vnitřní a jedny venkovní dveře. Všechny tyto práce roku 2011 byly zejména financovány díky pokračujícímu dotačnímu programu MK ČR Za záchranu architektonického dědictví.

2012

Díky financování z prostředků Evropské unie, konkrétně ze Státního zemědělského intervenčního fondu na ochranu a rozvoj kulturního dědictví venkova při Ministerstvu zemědělství ČR se práce v interiéru žumberského kostela odehrávaly již od počátku roku 2012. Dělníci a řemeslníci stavební firmy Prokeš z Římovy postupně z prostoru lodí i kůru deponovali kostelní lavice, otloukli zejména na jižní stěně lodí značné množství zdegradované vnitřní omítky až do výše cca 2 m a do prostoru vestavěli tři patra lešení, z něhož postupně odstraňovali a následně tmelili nesoudržná místa v omítce. Celá severní strana lodí pak byla v režii restaurátorů pod vedením akademického malíře Antonína Hamsíka z Prahy. Až díky lešení se na konci února podařilo objevit v jednotlivých klenebních polích galerii 26 šlechtických erbů, které se podařilo díky mimořádné dotaci ze strany Jihočeského kraje nejenom odkrýt, ale i kompletně zrestaurovat. Dominuje zde vyobrazení pětilisté rožmberské růže v různých variantách, ale i zkřížené klíče, coby symbol papežské moci, znak Bavorů ze Strakonice a s nimi související erb Jana III. z Rožmberka, který byl převorem řádu Johanitů právě ve Strakonících. Zbytek je ale zřejmě smyšlený tak, aby esteticky doladil čtyřlodní prostor síťové klenby. Kuriozitou je šachovnicovitý erb i erb v podobě jakéhosi hrnečku s pokličkou, či zvonu? a dvěma zkříženými prapory. Zajímavostí pak fakt, že na nejčestnějším místě v blízkosti presbytáře žádné erby

v kápích klenby nejsou. S výjimkou čtvrté, dodatečně přistavěné lodi. K této převratné události se na stěně nad triumfálním obloukem objevila dokonce přesná datace 1513, v podobě ·XII·. A nejen to, je tam i švabachem vyvedený německý nápis „Maister Hans zu Schweincz“, tedy mistr Jan z Trhových Svinů a jeho znakový štítek s kamenickou značkou. Tento relativně nenápadný nápis pak způsobil poměrně značný mediální rozruch díky Mgr. Lavičkovi z českobudějovického památkového ústavu, který dozoroval průběh oprav v interiéru kostela. Reportáž zde točila televize i rozhlas a zmínka o tomto objevu se objevila ve spoustě tištěných i internetových médií. To, aby se na čestné místo nad vítězným obloukem podepsal relativně prostý a obyčejný stavebník, řídící přestavbu kostela nemá minimálně v jižních Čechách žádné srovnání. Člověk by spíše předpokládal podpis donátora, šlechtice či církevního hodnostáře.

Kompletně restaurátorsky pak byla dokončena výzdoba a výmalba presbytáře. K již objeveným freskám s vyobrazením příchodu Tří králů a sv. Zikmunda, přibýly další objevené sanktuáře, schránky a niky na stěnách a zejména pak vynikla pětিলistá rožmberská růže ve svorníku křížové klenby. Její žebra byla ponechána ve druhé nejstarší – pozdně gotické barevnosti, tj. v odstínu světle červené až narůžovělé barvy. A to vzhledem k plánované výmalbě interiéru v odstínu červené a bílé. Tu a tam má někdo z návštěvníků tendenci kritizovat růžový nádech opěrných sloupů i klenebních žeber v prostoru lodi kostela, který se v závěrečné fázi postupu prací v interiéru nakonec uskutečnil, ale opravdu se vycházelo z autentického nálezu v presbytáři, kde mimochodem původně byla žebra klenby vyvedená v odstínu šedé, což byla tedy prvotní, raně gotická barevnost.

Asi vůbec nejstarší nástěnnou malbou je na místě za pravým bočním oltářem v jižní lodi při pohledu od vstupu do kostela výjev sv. Kateřiny s mečem a sv. Markéty s drakem. Vedle nich pak v náznaku můžeme vidět i dvě postavy klečících donátorů, stejně jako erbovní štítek v popředí. Bohužel z odkrytého shluku barev nešlo restaurátorsky více dostat. Datace by se měla vztahovat k roku 1350.

Naopak nejvíce dominantní freskou je pozdně gotická či raně renesanční (z období kolem roku 1550) nástěnná malba na severní stěně lodi kostela. Zachycuje celou Kalvárii, tj. nejen ukřižovaného Krista, ale i postavy lotrů po jeho levici i pravici. Pod křížem je pak nepřeborné množství postav, namátkou Máří Magdaleny, mnichů či zbrojnošů. Spodní levý okraj fresky byl bohužel značně degradovaný a i celkově nemá malba nijak cennou hodnotu. O to ale více vyniká rozměrově. A její monumentalita se musela v minulosti vyjevit v celé své kráse návštěvníkovi bohoslužby, který do chrámu Páně vstupoval tehdejšími hlavními, nyní postranními jižními vstupy se zajímavým pozdně gotickým kamenným portálem, který v sobě nese všechny dostupné znaky rožmberské stavební huti. Když si navíc odmyslíme současnou dřevěnou tribunu chóru vystupující do prostoru chrámové lodi a do jisté míry rušící přímý pohled na namalovanou Kalvárii. Mimochodem vlevo a vpravo od výše zmiňovaného portálu jsou dosti neobvykle umístěny i dvě kropenky na svěcenou vodu. V prostoru jižní předsíně pak byla odstraněna dodatečná přička vyplněná druhotně použitými dvoukřídlymi dveřmi, původně zřejmě z budovy sousední školy. Vynikla tím zejména hřebínková klenba, kterou je jižní předsín zak-

lenuta. A protože je její vnitřek i kompletně vyčištěn, na zemi lze zase spatřit mohutný náhrobek s dominantním tesaným křížem uprostřed a dvěma menšími po okraji. Dělníci rovněž odstranili příčku a vyklidili prostor původního vstupu na kůr a do věže z jižní části postranní lodi ihned v úrovni hlavního současného vstupu do kostela. Za dalším pozdně gotickým sedlovým portálem se dokonce v suti dochovaly i tři kamenné schody původního točitého schodiště, kterým se šlo na kůr. Tento vyklizený prostor je osvětlen a ponechán jako zajímavý architektonický prvek. Osvětleno z podlahy je i celé prostranství pod kruchtou, kam se již nevrátí dodatečně přidané lavice a celá tato plocha tak zůstane volná. V souvislosti s osvětlením je nutno zmínit i dokončenou kompletní elektroinstalaci v celém vnitřním i venkovním prostoru kostela. Po hrubých zimních pracích na kabeláži došlo postupně na jaře a v létě k osazení nových světel i zásuvek. Restaurované lavice přijdou zasadit do zcela nově vyrobených dvou roštů pouze na původní místo po obou stranách lodi kostela. A právě pod lavicemi v prostoru třetí lodi zleva od vstupu, v blízkosti presbytáře a levého postranního oltáře byl doposud ukryt neznámý náhrobní kámen, s německým nápisem, čitelným bohužel pouze z jedné úhlopříčně rozdělené poloviny, avšak v horní části s jasně patrnými vytesanými erby Theobalda Hocka a jeho manželky Anežky Kalkreiterové. Oba erby jsou zde vyvedené včetně klenotů v podobě perutí a ženské figury. Prvotní domněnkou je pohřbené dítě obou manželů pod náhrobní deskou. Tento náhrobní kámen byl na podzim vyzvednut ze země a na ocelové skoby zachycen na severní stěnu pod kůrem a to v souvislosti s novým dlážděním tohoto prostoru v jeho celé levé části od vstupu do lodi kostela. Zároveň byl takto zafixován i druhotný mohutný náhrobek ve východní předsíni pod věží při hlavním vstupu dovnitř chrámu.

Restaurátorský objev se uskutečnil i na kůru. Ani sem se mimochodem nevrátí odstraněné stupňovité lavice vedle varhan. Na východní stěně v severozápadním rohu kostela zde byla odkryta a zrestaurována renesanční freska v podobě orámovaného německého nápisu vyvedeného švabachem a s vyobrazením erbu Theobalda Hocka a jeho manželky s korunkou namísto klenotů. Ten samý erb v kamenné podobě zdobí vstup do domu č.p. 43, nacházejícího se hned vedle vstupu do areálu blízké tvrze. Spodní část ozdobného rámu je pak zakončena úsměvnou kresbou baculatého andělíčka s křídly v místě uší... Německý text se již podařilo zpracovat i přeložit. Na první čtyři řádky vždy navazuje citát z Bible, z listu sv. apoštola Pavla Korinským, z listu Jakubova, dále pak z 5. knihy Mojžíšovi ze Starého zákona a konečně Žalm č. 119. Druhá polovina rámu je pak vyplněna přímým citátem Bible. Jedná se o verš z Janova evangelia 3,16 – Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Podobná renesanční nápisová freska, tentokrát ale oválného tvaru je i nad současným vstupem na kůr. Je zde patrná datace 1615 a opět tři řádky německého textu s odkazem na biblický citát z listu Jakubova ve dvou případech. Třetí, poslední řádka je ale značně poškozena prvorepublikovým rozvodem elektriny, takže zřejmě již nebude identifikována. V roce 2013 by ještě měli restaurátoři doplnit chybějící písmena a slova v nápisích. Veliký dík v této souvislosti pak patří paní Siglinde Wohlschläger z Leipzigu v Německu, která velkou měrou přispěla k identifikaci nápisů.

Ze stavebního hlediska je tedy kostel kompletně opraven a nezbývá, než začít s obnovou jeho vnitřního vybavení v podobě restaurování hlavního i obou postranních oltářů, varhan, lavic a v neposlední řadě i všech 14 zastavení křížové cesty. S opravou lavic se uvažovalo již v roce 2012, ale bohužel až na konci září bylo zřejmé, že na toto se nebude moci využít dotace z Programu za záchranu architektonického dědictví při Ministerstvu kultury ČR, a tak se alespoň část takto získaných finančních prostředků využila na dokončení opravy zbořeného úseku ohradní zdi okolo kostela ve východní části u vstupu. Do budoucna bude nutno počítat s postupným rozebráním a novým vyzdáním této stěny i v doposud stojícím, ale silně poškozeném úseku směrem k návsi.

2013

V tomto roce bohužel nedojde k uvažovanému rozebrání a novému vyzdění kostelní ohradní zdi ve směru k návsi. Tyto práce, které měly navázat na rekonstrukci probořeného úseku této zdi nemohou být realizovány zejména kvůli letošní absenci dotace z Programu za záchranu architektonického dědictví při MK ČR. Zato ale díky Česko-německému fondu budoucnosti zde během prvního čtvrtletí letošního roku došlo ke zhotovení a nainstalování nových dřevěných roštů pod původní, z boku vyřezávané kostelní lavice, které byly také kompletně zrestaurovány. Tyto práce zde opět prováděli pracovníci stavební firmy Prokeš z Římovy, kteří rovněž celý prostor interiéru chrámu kompletně vyčistili a to včetně hlavního a obou postranních oltářů, kazatelny i balkonového prostoru kůru. Oltáře rovněž doplnily chybějícími ozdobami. To vše za pomoci vody, vysavače a leštěnky. Vybavení díky tomuto zásahu získalo zpět svoji důstojnou podobu, přesto bude do budoucna nutné uvažovat o kompletním restaurátorském zásahu. Na své původní místo se vrátil pravý postraní oltář, zasvěcený sv. Rodině. Zakryl tedy orámovanou fresku s výjevem sv. Kateřiny a sv. Markéty. Neogotický soubor mobiliáře je tak kompletně opět na svém místě. Ke sponzorsky (samotnými restaurátory) zrestaurovanému jednomu zastavení křížové cesty přibyl díky finanční pomoci dávkyně z Německa, která nechce být jmenována, další díl do celkové čtrnáctidílné mozaiky.

Po osmi letech usilovné práce se tedy žumberský kostel konečně dočkal kompletní proměny svého vzhledu. Jak v interiéru, tak i exteriéru. Spousta finančně náročných prací nás ale v nejbližší budoucnosti ještě čeká, pokud budeme chtít tuto proměnu dotáhnout k naprosté dokonalosti. Namátkou lze jmenovat dokončení opravy varhan, pořízení nového elektronického hodinového stroje, nového zvonu, dokončení zrestaurování zbývajících zastavení křížové cesty, ale třeba i oprava posledních dvou dveří uvnitř chrámu. Veliké poděkování za vše zde uskutečněné si zaslouží zejména naši němečtí partneři, bez jejichž iniciativy a finanční pomoci by k opravě kostela v tak radikální podobě zřejmě vůbec nedošlo.